

НАПРЯМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ СКИДАННЯ ЗАБРУДНЮВАЛЬНИХ РЕЧОВИН

Уberman В. І.¹, Васьковець Л. А.²

¹НДУ «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем», Харків, ²НТУ «Харківський політехнічний інститут», Харків

Досліджено головний еколого-правовий засіб та систему забезпечення якості поверхневих вод екологічного законодавства України: лімітаційне регулювання скидання забруднювальних речовин (ЗР) з точкових джерел (РСЗР). В українському законодавстві РСЗР існує у майже незмінному вигляді близько 60 років, ґрунтується на рудиментарних екологічних уявленнях, застарілих еколого-політичних та еколого-економічних принципах, містить помилки й вимагає скорішого реформування та оновлення. Удосконалення РСЗР вимагається українськими доктринальними природоохоронними документами. Цілями змін є забезпечення дотримання вимог актів українського водного й екологічного законодавства, створення умов для наближення до європейського водного законодавства, здійснення сталого спеціального водокористування у воєнний та післявоєнний відновлюваний період. Головним інструментом українського РСЗР є нормативи гранично допустимого скидання (ГДС) ЗР з точкових джерел (емісія) у поверхневі води, включаючи морські.

Виявлено, що при використанні поняття ЗР не враховується релятивність останнього. Зазначено, що базові поняття РСЗР «зона змішування», «водна екосистема» та її властивості «асиміляційна спроможність» (АС) і «самоочисна здатність» (СЗ), які є факторами регулювального впливу на якість води, не відображено у водному законодавстві. Доведено, що т. зв. «басейновий принцип визначення (розрахунку) нормативів ГДС» ґрунтується на екологічній помилці щодо існування АС цілого водного об'єкта і можливості її «поділення» через «квоту АС». Відповідні розрахункові інструменти ГДС суперечать вимогам законодавства і підлягають виключенню із системи РСЗР.

Порівняльне дослідження європейського та українського РСЗР свідчить про їх побудову за різними еколого-політичними принципами. Європейське РСЗР передбачає дві гілки регулювального впливу 1) лімітування для переважної більшості ЗР аж до меж сучасних інженерних можливостей очищення зворотної води, реалізоване у найкращих доступних технологіях або у відповідних величинах емісії; 2) лімітування за розрахунковими ГДС при необхідності більш жорстких обмежень для невеликої кількості пріоритетних ЗР. Визначено, що зміни системи РСЗР мають стосуватися поняттєвого апарату Водного кодексу України, а у регулятивних нормах водного законодавства необхідно встановити вимоги до усіх ланок законодавчого ланцюга РСЗР.

Висновки. Пропонуються зміни водного законодавства, спрямовані на: 1) усунення невиявлених раніше прогалин, розбіжностей та помилок в актах водного законодавства; 2) реалізацію політики адаптації до *acquis* ЄС; 3) забезпечення спеціального водокористування (в частині скидання ЗР) в умовах воєнного стану при кризовому погіршенні екологічної безпеки та в тимчасовий період післявоєнного відновлення економіки й господарства.